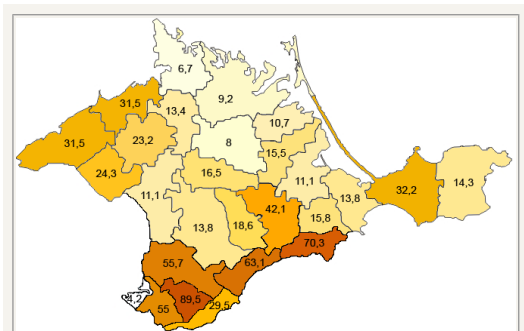

Krimsk

 Af [Ole Stig Andersen](#) 18. maj 2010 • I kategorien [Deportationer](#)

Den procentvise andel af krimtatarer i Krim's provinser i følge Sovjetunionens folketælling i 1939.

Kara Gün, Den Sorte Dag

I dag, den 18 maj for 66 år siden blev hele den samlede krimtatariske befolkning, mænd og kvinder, børn og gamle, syge og raske, soldater og civile deporteret til Gulag Øhavet i Sibirien og Centralasien. Det skete blot få uger efter at den Røde Hær havde erobret Krim tilbage fra tyskerne.

Midt under Anden Verdenskrigs kampe så Sovjetunionens militære ledelse sig i stand til at afse enorme resurser, materiel og mandskab, nok til at tvangsdeportere flere millioner mennesker fra en lang række forskellige nationale grupper, deriblandt Krim

tyrkisktalende befolkning som blev anklaget for kollektivt at have samarbejdet med tyskerne under besættelsen. Hele nationer blev beskyldt for kollaboration med fjenden og straffet kollektivt uden lov og dom.

I følge officielle opgivelser blev 199.626 personer deporteret fra Krim og krimiske soldater og officerer fra den kæmpende sovjethær. Selv Ahmet Khan Sultan, som to gange var dekoreret som Sovjetunionens Helt, blev deporteret. Selv dem der havde organiseret partisankampen mod tyskerne, blev deporteret.

Deportationen af de 200.000 krimtatarer var en utroligt effektiv og velplanlagt operation, gennemført på bare tre dage under ledelse af chefen for det politiske politi, oberstløjtnant Ivan Serov.

To måneder efter deportationen opdagede myndighederne at en håndfuld afsidesliggende krimtatariske fiskerlandsbyer var blevet overset. Den 20 juli ankom politiet og førte alle indbyggere ombord på en båd som derefter blev sænket under maskingeværbeskydning.

Sürgün – eksil i Centralasien

“De gav os kun to timer at gøre os klar til afgang i. Alle huse i alle landsbyerne blev clearet i løbet af disse to timer. Det var især ældre mænd og børn der blev deporteret. I min familie var det min far, min mor og syv børn. Min storesøster var 15 og jeg var kun halvanden måned gammel. Vi kunne kun tage de vigtigste ting med. Alt andet, huset, kvæget og mange andre ting som var blevet opbygget i århundreder, måtte vi efterlade i vort hus.”

Det var en rejse med lurende død med folk stuvet sammen i kreaturvogne. Rejsen varede tre-fire uger og førte dem tværs over Kazakhstans afsvedne sommerstepper.

“Døden høstede de gamle, børnene, de svage. De døde af tørst, af kvælning, af stanken..

... På de lange stræk lå ligene i bunker i vognene og gik i opløsning, og under de kortvarige ophold, hvor der blev uddelt vand og mad, fik folk ikke lov til at begrave deres døde, de måtte efterlade dem langs jernbanesporene.”

Det anslås at omkring 100.000 krimtatarer døde undervejs og i de første år i eksilet hvor mange døde af sult og sygdomme.

“Da vi ankom blev vi indkvarteret i barakker uden nogen form for komfort. Vi ni personer boede i ét lille rum. Vort arbejde var at fælde store træer. Det var meget hårdt arbejde. Det var meget koldt, ned til minus 45°. Vi boede i en lille landsby, og måtte ingen steder tage, vi skulle blive på dette ene sted. Hvis man fx gik til nabolandsbyen, kunne de sætte én i fængsel i 15 år. Sådanne tilfælde var der mange af. I tusindvis af familjer var blevet adskilt under deportationen.”

Forvisning østpå er en gammel russisk straf for politiske forbrydelser. Mange af den russiske revolutions ledere, inklusive Stalin selv, har været i arbejdslejr i Sibirien. Da de selv kom til magten udviklede de denne hæderkronede idé til perfektion.

Sibirien og Centralasien blev kommunisternes losseplads for uønskede mennesker, enkeltpersoner såvel som folkeslag. I Lenin- og Stalintiden blev mange millioner mennesker interneret i tvangsarbejdslejrene. Da terroren var værst midt i 30'erne sad måske mere end 5% af Sovjetunionens samlede befolkning interneret.

De koloniserede folkeslag havde i stort omfang støttet revolutionen i 1918. De havde i den set en mulighed for at slippe ud af det russiske greb, en forestilling Lenin støttede i skrift og tale, omend ikke i praksis. Da Stalin greb magten, indledtes en massiv integrationskampagne mod mindretallene. I løbet af 1930erne blev de fleste politiske og

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske & #039;jantekomma& #039; til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Deportationer'

Birobidjan – Биробиджан – בירובידזשאן
Tjerkesserne 21. maj 1864-2014
Balkarerne – Deportationsdag 8. marts

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Monica Scheuer til Jødiske efternavne
jane til Jødiske efternavne
InglÉS til Sprogene i Mozambique
Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska måled

Artikler om

intellektuelle ledere af de nationale mindretal likvideret eller sat i koncentrationslejre, uanset om de var kommunister eller ej. Berøvet deres egne eliter lå minoriteterne på den måde åben for russificeringen.

Alfabetiskift

I lighed med et halvt hundrede andre sprog i Sovjetunionen blev også krimtatarisk udsat for flere alfabetiskift. Krimtatarerne er muslimer og skrev derfor deres sprog med arabiske bogstaver. Men i 1928 gik man over til latinske. Det skete som en moderniseringsbestræbelse anført af de såkaldte nationalkommunister, som havde til hensigt at afskære nye generationer af krimtatarers forbindelse til deres folks fortid, til deres kulturelle arv, for at bygge en fremtid uden den tyngende historiske arv.

Overgangen til latinske bogstaver skete omtrent samtidig i en lang række sprog, og de forskellige tyrkiske sprog byggede deres nye latinske ortografi på det "Forenede alfabet for de tyrkiske sprog" som var blevet vedtaget på en stor konference i Baku i Azerbajdjan i 1926. Det er det alfabet der bruges af tyrkiske og aserbajdjansk i dag.

I 1938 skiftede man til det kyrilliske alfabet. Denne gang var det et dekret fra Moskva, alle de nationale kommunister var henrettet eller sad i koncentrationslejre. Og denne gang var der ikke noget samarbejde mellem de tyrkiske sprog. Det tillod Moskva ikke, formålet var at splitte de tyrkiske folk der nu fik skriftsprog der var så forskellige som muligt.

Men i forbindelse med de mange sovjetiske folkeslags voksende nationale og historiske bevidsthed i 1980erne, besluttede krimtatarerne at gå tilbage til det latinske alfabet igen, og dets udformning blev betroet professor ved Pædagogisk Institut i Tasjkent, Uzbekistan, Aider Memetov, den første krimtatar med en sprogvidenskabelig uddannelse.

Russisk har ingen rundede fortløbsvokaler, *y* og *ø*, men det har krimsk, lige som alle andre tyrkiske sprog. Som almindeligt er, argumenterer Memetov med at krimsk sproglige struktur derfor ikke kan afspejles tilfredsstillende med kyrilliske bogstaver. Men det er naturligvis noget sludder. Man kan jo bare lave nogle nye kyrilliske bogstaver eller bruge en digraf (som fx i dansk, hvor de to bogstaver *ng* står for lyden *ŋ*.) Og det er netop også sådan har man gjort i alle de tyrkiske sprog der skrives med kyrilliske bogstaver. Dansk *ø* og tyrkisk *ö* er jo også tilpasninger af det latinske bogstav *o*.

Den virkelige grund til at ønske et latinsk alfabet er identitetspolitisk. Kyrilliske bogstaver symboliserer krimtatarisks underkastelse under russisk, latinske en åbning mod verden uden for den russiske sfære.

Det krimtatariske sprog har lidt alvorligt under eksilet. Krimtatarer der er under 70, kender dårligt deres modersmål. Mange af dem kan tale det på familjeniveau, men mange andre kan det overhovedet ikke. Kun et par % af den krimtatariske befolkning behersker sproget så de vil kunne lave en skriftlig rapport eller holde en tale på et møde på krimsk. Forhandlingerne på krimtatarernes første parlamentariske forsamling i 1991 foregik på russisk.

Deportation og rehabilitering

De første forvisninger skete allerede i 1920'erne hvor kosakker blev deporteret fra Kaukasus til Sibirien. I 1937 blev over 100.000 koreanere tvangsforflyttet til Centralasien fra grænsen til Korea og Kina. Under Anden Verdenskrig tog deportationerne virkelig fart. I 1940-41 blev volgatyskerne deporteret og i 1943-44 tjetjernerne, ingusjerne, meskheterne, karatjajerne, balkarerne, kalmykkerne.

For disse nationaliteters vedkommende var det hele befolkningen der blev deporteret, rub og stub, for andres vedkommende (fx baltere, polakker, finner, kurdere, grækere) var det kun en del. Mange af deres efterkommere lever den dag i dag i Centralasien.

I Usbekistan var tyskere og koreanere blandt landets største mindretal, og længere nede ad listen kommer så krimtatarer og andre deporterede folkeslag. Under omvæltningerne i Kirgisien i sidste måned var der også sammenstød mellem kirgisere og meskheter hvis forældre eller bedsteforældre var blevet deporteret fra Kaukasus.

I 1956 blev anklagerne for samarbejde med tyskerne trukket tilbage og de deporterede folkeslag blev rehabiliteret, dog uden at få erstatning eller kompensation. Det skete ved generalsekretær Khrustjovs hemmelige tale til den 20. partikongres, hvor han undsgede stalintidens forbrydelser (som han selv havde deltaget ivrigt i). De fordrevne fik lov at vende tilbage til deres hjemland, undtagen volgatyskerne, meskheterne og krimtatarerne. Men i 60'erne begyndte folk at vende tilbage illegalt. Ved Sovjetunionens sammenbrud i 1991 boede omkring en kvart million krimtatarer igen på Krim.

Men hjemlandet havde jo ikke stået tomt siden deportationen. Nu boede der andre mennesker i folks huse og andre dyrkede deres jord og drev deres virksomheder. En del af disse mennesker var også tvangforflyttede. Det var russere og ukrainere der blev tvunget til eller betalt for at bosætte sig på Krim, og i 1954 *forærede* Khrustjev Krim til Ukraine i fødselsdagsgave!

I dag er russere og ukrainere Krims største folkeslag, og den oprindelige befolkning, krimtatarerne, ligger på en fjern tredjeplads. Der er talrige lokale konflikter i forbindelse med de fordrevnes tilbagevenden til deres eksproprierede ejendomme.

Krimtatarerne

Krim har i årtusinder været en smeltedigel af folkeslag. Der var græske kolonier helt tilbage i 800-tallet fvt, og siden har mange forskellige folkeslag slået sig ned på halvøen, iranskstalende kimmerer og skyter, germanskstalende goter, tyrkiskstalende hunner, khazarer og kiptjaker, og også bulgarere og armeniere. Krims befolkning var en blanding af alle disse folkeslag. De beholdt typisk deres religion, men talte krimtatarisk. Krimsktalende armeniere, bulgarer og grækere blev også deporteret i 1944.

I 1223 blev Krim erobret af mongolerne, hvis soldater var tyrkisktalende tatarer fra Centralasien. Det var deres sprog der blev til krimtatarisk, men befolkningen var som sagt en blanding af mange forskellige folkeslag. Krimtatarer er ikke en betegnelse de selv er glade for. De kalder sig *qırımĥlar*, 'dem fra Qırım', 'krimere', og anser ikke sig selv for tatarer. Men det gør omverden, især den russiske. Dertil kommer at 'tatar' har en nedsættende klang af 'barbar' på russisk.

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognævn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Ö (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	
maj 2009	

I århundrederne efter den mongolske erobring opstod der et selvstændigt, blomstrende Krim under Giray-familjens styre som var en lokal stormagt indtil 1700-tallet. I 1571 kunne sultan Devlet Giray endda angribe Moskva og brænde byens forstæder ned.

I 1771 erobrede Rusland Krim og et stort antal krimtatarer flygtede til Osmannerriget, hvor de blandt andet blev bosat i Bulgarien, som dengang var tyrkisk. Det russiske pres mod syd fortsatte, og i 1853-55 førte en alliance mellem England, Frankrig og Tyrkiet til Krimkrigen der igen ødelagde landet og sendte mange krimtatarer på flugt til Tyrkiet hvor deres efterkommere lever i dag.

I årene efter revolutionen førtes mange af kampene mellem 'de hvide' og 'de røde' på Krim. Det endte med de rødes sejr og oprettelse af "Den Autonome Socialistiske Sovjetrepublik Krim" som eksisterede fra 1924 frem til verdenskrigen i 1941.

Der var jo et gotisk befolkningsislat på Krim helt tilbage fra folkevandringstiden i det 4. århundrede, og gotisk taltes måske stadig så sent som i 1700-tallet. Det havde nazisterne hæftet sig ved, og deres projekt gik ud på at fjerne hele befolkningen, bosætte halvøen med tyskere og indrette et 'Gotenland', en slags subtropisk Idealtyskland.

Det blev i stedet kommunisterne der gennemførte deportationen, og efter den forsvandt den autonome socialistiske sovjetrepublik Krim fra jordens overflade og fra officielle dokumenter som havde den aldrig eksisteret.

Myndighederne gik i gang med systematisk at ødelægge den krimtatariske kulturarv, dokumenter på krimtatarisk blev brændt, både klassiske og marxistiske skrifter, gravsteder blev sløffet, og krimtatariske stednavne blev skiftet ud med russiske og ukrainske.

Det er den dag i dag et uløst problem hvordan Krims fordrevne indfødte befolkning skal kompenseres efterhånden som de vender tilbage. "Det var ikke os der deporterede jer", siger de russere og ukrainere der i dag besidder halvøen. "Det var heller ikke os russere", siger de i Kreml, "det var Sovjetunionen". Som ikke findes mere.

Ole Stig Andersen
Redaktør, Sproguseet.dk

Læs også:

1. **Birobidjan – Биробиджан – בִּירְבִּידְזְאָן** I 1928 besluttede Stalin og ledelsen af bolsjevikpartiet i Sovjetunionen, at jøderne skulle have deres eget område tusindvis af kilometer fra de jødiske centre i Hviderusland og Ukraine. I Vesteuropa...
2. **De arma goterna** Wilhelm Marstrands store vægmaleri fra 1866 i Roskilde Domkirke: "Christian IV på "Trefoldigheden" i Søsølaget på Kolberger-Heide" i 1644. Det var her "gotens [svenskernes] 'højalm og hjerne brast'" og kongen...
3. **Tjerkesserne 21. maj 1864-2014** Tjerkessere over hele verden højtideligholder i dag mindedagen for folkedrabet 21. maj 1864 Det er ikke blot i Danmark der markeres et 150 års jubilæum i 2014, også det kaukasiske...
4. **Balkarerne – Deportationsdag 8. marts** Deportation, tilbagekomst og rehabilitering Europas højeste bjerg, Elbrus, 5.642 m, ligger i Balkarien og er med sine to toppe et nationalt symbol Den 8. og 9. marts 1944 blev den...

Tagget med: Alfabeter, alfabetiskift, Anden Verdenskrig, arabisk, azerbajdžansk, bogstaver, Centralasien, fortungevokal, Gulag, islam, Krim, krimsk, krimtatar, kyrillisk, latin, muslim, mærkedage, ng, ortografi, religion, Rusland, Sibirien, Sovjetunionen, Tasjkent, tatar, tyrkisk, Tyskland, Uzbekistan, y, ø

1 kommentar

Ron Hahn

19. maj 2010 • 20:54

Tak for den fremragende artikel!

Den beskriver en af de værste stalinistiske "etniske udrensninger" (naturligvis bortset fra Nazi-holocausten).
De svarer til "The Trail of Tears" i USA (http://da.wikipedia.org/wiki/Trail_of_Tears).

Mere om krimtatarsk sprog:

<http://lowlands-l.net/anniversary/crimean-info.php>

Eksempeltekst med lyd:

<http://lowlands-l.net/anniversary/crimean.php>

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.